Nilsson i Expressen

ny idag

Björn Nilsson: Nilsson. Trevi.

PÅ EN LITEN anslagstavla i mitt kök sitter den vanliga rutan – en barnteckning, en portotabell, en skolmatsedel, tänkespråk, adressändringsuppgifter, en påminnelse om föräldramötet i förra veckan. Och längst upp till höger: ett gulnat klipp från Expressens kultursida. Det har suttit där så länge någon i detta kök kan minnas. Det handlar om en ung man som känner en Wagnerfrälst och friskluftsälskande ung dam i Vasastan, och om vad som kan hända en sådan ung man när han, efter en bättre middag och Ragnarök, mitt i natten stelfrusen vaknar i den unga damens säng.

Det är ett stycke miniatyrprosa av finaste märke och har då och då återgett mig om inte tron på mänskligheten, så dock tron på ordet och dess möjlighet att lysa upp den mörka skörden ett människoliv ibland kan vara.

TROTS ATT BERÄTTELSEN är osignerad, har jag av någon anledning alltid vetat att den måste vara skriven av *Björn Nilsson*. Sånt känns nämligen i orden, i utrymmet *mellan* orden: en speciell atmosfär, en speciell sorts humor, en alldeles speciell förmåga att, i något som kan synas högst bagatellartat, fästa lässarens uppmärksamhet på det som är av yttersta vikt.

Björn Nilsson har länge varit en av våra mest lässvårda och läsbara kulturjournalister. Många har nog undrat varför han aldrig publicerat ett urval ur den betydande artiklar han måste ha producerat under sina drygt tjugo år på tryckeri.

MEN ÄNTLIGEN föreligger nu ett sådant urval — *Nilsson*. Titeln är förvisso talande: här föreligger ett porträtt i helfigur av "Nilsson i Expressen" — polemikern, resenären, porträttmålaren och, inte minst, litteratur- och teaterkritikern. Ingen som någon gång läst honom tar heller miste på hans röst. Naturligtvis kan den ibland uttala ord och meningar du inte vill instämma i, men den gör det på ett sätt som alltid röjer att hjärtat är med.

Vad är en människa? undrar även Björn Nilsson och inskärper vikten av att aldrig förlora denna fråga ur sikte, likgiltigt vilken katekes man bekänner sig till, ty: "människan själv är det största äventyr hon någonsin kommer att bli inblandad i, ett mysterium som aldrig kommer att klaras upp mer än möjligen till hälften, en gåta som alltid återstår". Det är just den insikten som genomsyrar denne vänstermans och katoliks egen journalistik och ger den dess egenart.

NOG FÖR ATT HAN med ett trytande kan kasta sig över dumheten varhelst han tycker sig se dess tryne — det må sedan handla om "Dagens Nyheters egen dr Chronschoug" eller om senaste mode inom det litteraturkritiska tungomålstalandet. Ändå tycks han på något nästan mirakulöst sätt få denna vrede att verka kärleksfull och fylld av vilja till dialog, med både levande och döda. Nästan som när han färdas genom det Flandern, där varje kvadratmeter jord innehåller en samtid som aldrig blev till: "Barn som inte föddes, böcker som inte skrevs, tankar som aldrig hann tänkas."

OM NÅGON SKULLE tvinga mig att i denna bok peka ut några godsaker framför andra, skulle jag förmodligen välja porträtten av de båda beundrade mästarna Jolo och Pär Rådström, plus en fantastisk liten historia om vad som hände en sommardag 1957 inne i Herbert Tingstens rum på DN. Men jag skulle i samma andetag påpeka att hela avdelningen "En samtida parnass" — med artiklar om Ekelöf, Birgitta Trotzig, Olof Lagercrantz, Sven Delblanc och många andra — visar vilken ovanlig litteraturkritiker Björn Nilsson är, och att hans generositet, värme och kritiska inlevelse tyvärr blivit alltmer sällsynta kvaliteter på landets kultursidor.

Björn Nilsson — "ingen som någon gång läst honom tar heller miste på hans röst".

IBLAND KAN DET vara svårt att klart uttrycka varför man tycker om en skribent. Min kärlek till Björn Nilsson beror kanske på att han tycks skriva med "den känsla av förlust som ger livet dess egentliga värde", för att nu citera Rabbe Enckell. Kanske också på att han, i likhet med just Jolo och Pär Rådström, skapar en sän närvaro i sina texter, en tidsatmosfär, en generationsdoft. Dessutom troligen på att han en dag kan sitta och lyssna på Faurés rekviem och känna hur ljuvt det var att leva — "en honungsdroppe som bevarar sin sötma ännu på dödens tungspets".

Och alldeles säkert på att han kan undra om inte tillvaron egentligen bara är en enda sörja, "en flandrisk dy där vi alla förr eller senare fastnar". Men just därför har denna sörja, skriver han, en moral att ge oss: "Vi skall bjuda den spetsen."

Få kulturjournalister fullgör denna uppgift lika övertygande som just Nilsson i Expressen.

Urban Andersson

Berra berättar

Prins Bertil berättar. Svenska Dagbladets Förlag och Bra Böcker.

SEN ÄR OCH DAG är *prins Bertil* mäkta populär. Det är inte förvånande. Han har just de egenskaper som skapar popularitet — anspråkslöshet, lättsamhet, humor, självironi. Han har också medvetet bemödat sig om att minska avståndet mellan sig, själv och gemene man. Han har mindre framstått som Hans Kunglig Höghet Prins Bertil än som bussige Berra.

Så bussig har han dock inte varit att han tackat ja till att skriva sina memoarer. Men han har gått med på att låta sig intervjuas om sitt förflutna och låta materialet redigeras ut till en memoarbok. Den föreligger nu, kopiöst rikt illustrerad, under titeln *Prins Bertil berättar*.

TILLVÄGAGÅNGSSÄTTET har haft både för- och nackdelar. Texten är ledig, språket är enkelt och klart. Men vad som berättas fram blir inte alltid lika bra när det förvandlas till skrift. Tag t. ex. de roliga historierna. Prins Bertil berättar att han har ett lager av historier att användas för att lätta upp stämningen vid de många middagstal han måste hålla. Säkert gör de lycka i sådana sammanhang, men de förlorar en del av sin fräschör när de skall sterges i skrift, utan möjlighet för författaren att begagna sig av de många knep varje god historieberättare använder.

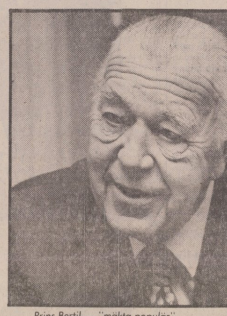

Prins Bertil — "mäkta populär". Foto: PETER DIEDRICH

Politik har uppenbarligen aldrig intresserat prins Bertil och minst av allt politisk makt. "Meningsmotsättningarna hade förmodligen klarats av i förväg", noterar han förstrött apropå de konseljer där han vikarierade som statschef. Man kan nog lugnt utgå från att han aldrig, om han blivit regent, skulle ha ställt till med borggårds- eller midsommarkriser som farfar på sin tid.

POLITIK alltså nej, men idrott i hög grad ja. Vad prins Bertil har att säga i den saken är genomtänkt och vettigt om än någon gång lite fantasilöst. Förmodligen ökar han ytterligare sin popularitet när han vänder sig mot tanken att avnationalisera de olympiska spelen: "Varför skall man ge sig på sådant som skänker fargglädje och feststämning?" Han fäster då inte avseende vid den tanke som ligger bakom, att försöka dämpa idrottens häftiga nationalism, en nationalism som motverkar den internationalism som många menar att idrotten borde eftersträva.

Prins Bertil talar väl om allt och alla. Vårs industriledare är duktiga, våra idrottsmän är duktiga, våra reportrar är duktiga. Det kan bli väl okontroverseillt, väl mycket hurra för gamla Sverige. Attityden sitter förstås i prins Bertils många framträdanden som handelsresande för AB Sverige. Det har gått att slåta ut och brygga över, inte sätta hårt mot hårt.

LIKA LITE SOM brodern Carl Johan öppnar prins Bertil dörren till något vågspel i det inre. Inte alldeles överraskande handlar sista kapitlet "I det privata" nästan helt och hållet om matlagning, en av prins Bertils favoritsysselsättningar. Till och med när han beskriver sin och prinsessan Liljans villa vid Medelhavet kommer han med några raska skutt in på mat. Den smakar utmärkt ute på altanen, och vid den öppna spisen kan man t. ex. grilla middagskapunen.

Prinsen påminner här om den gourmet som bedömde städer efter den mat han fått: "Halmstad. En utmärkt stad. Där fick jag en gång en fabulös gravlax. Karlshamn. Nej usch, en otäck plats. Den surstek jag där blev serverad. . ."

Hans Villius

De förlorade barnen

När Marlene och Chuck den 21 juni 1975 bestialiskt mördar Marlenes adoptivföräldrar är det en nästan logisk handling, ett samhälles livsstil driven bara ett steg för långt, ett litet steg bortom gränsen för det "normala". Richard M Levines **Ont blod** är ett lysande kriminalreportage, men det är mer än så, det är en knivskarp sociologisk studie av ett samhälle vars livsstil spårat ur. Dramat som skildras är ett varningstecken till oss alla...

Askild & Kärnekull

under strecket

noterat München

Av Malin Philipson

MÜNCHEN har upplevt ännu en lång, het sommar. Solbelysta trottoarer har legat öde likt Chiricotavlor, medan man i stadens museer kunnat finna både svalka och ett i tid och rum varierande utbud.

"Falska faraoner" kallas en utställning på Staatliche Sammlung Ägyptischer Kunst i Hofgarten. Där visas förfalskningar av egyptisk konst, exempelvis de som dök upp efter fynden i Tell el-Amarna 1912. Det var där det tyska orientsällskapet fann skulptören Thutmoses ateljé med det berömda Nefertitehuvudet, som nu finns i Berlin.

De falska föremålen är insatta i den ordinarie samlingen så att besökaren själv får se skillnaden på äkta och icke äkta vara. Vissa fel återkommer gång på gång, särskilt de ikonografiska: man blandar motiv från olika årtusenden och får fram något som ser allmänt egyptiskt ut. En frisyr från Gamla riket kombineras med ansiktsdrag från Amarnatiden, en figur från Nya riket får ptolomeisk skrift. Det är som att i mode eller skrift blanda europeisk nutid och medeltid.

DE VERKLIGT SKICKLIGA förfalskarna har dock så ingående kunskaper att vetenskapsmännen ibland inte kan enas om vad som är äkta eller falskt. Det är fallet med Mansursamlingen från 1920-talet. Teknisk analys säger att den är äkta, stilistisk analys visar på flagranta felaktigheter. Egyptologer framhäller att stenens ålder inte säger något om föremålets tillverkningsdatum. I facklitteraturen har det hela tigits ihjäl de sista 35 åren och det är egentligen bara i München som man hela tiden vågat betvivla äktheten offentligt. Under tiden avyttras samlingens delar en och en för fantastiska priser till privatpersoner.

KONSTVERK KAN också vara mer eller mindre falska, och ett sådant står i centrum för Alte Pinakotheks lilla utställning till femhundraårsjubileet av Rafaels födelse. Hans målning "Heliga familjen från huset Canigiani" som i slutet av 1600-talet till Tyskland. I mitten av nästa århundrade målade man i all tystnet en blå hjärnet över de små änglar som skådade ned på den heliga familjen som som Rafael ej hunnit göra helt färdiga.

Med tiden kom tavlan till München och införlivades 1836 i Pinakothekets samlingar. Drygt hundra år senare återupptäckte man med hjälp av röntgen de övermålade figurerna, den man vågade inte ta fram dem av rädsla för att skada resten. Först till jubileet lyckades man försiktigt avlägsna den blå himlen från de ofullbordade änglarna. Bilden har därmed vunnit i autencitet, men kanske inte i skönhet enligt nutida smak.

OM FÖRFALSKNINGAR är det inte tal i Haus der Kunst där Theo Wormlands samling av i huvudsak surrealistisk konst visas. Affärsmannen Wormland förvärvade 1965 sin första Max Ernst-bild och så föddes hans intresse för surrealismen. Med tiden blev det elva Max Ernst till. Bland de mera kända är "Lange du foyer", Ernsts svar på Picassos "Guernica". Max Ernst och René Magritte bildar utställningens kärna och man kan hos de övriga konstnärerna ana släktskap med antingen den ene eller den andre.

Sextiofem målningar och skulpturer av de nittiotre utställda har testamenterats till det statliga museet för modern konst i München, men det var inte Wormlands ursprungliga önskan. Enligt denna skulle såväl hans vackra villa med sin lummiga skulpturpark som hela hans konstsamling doneras till staden München för att i orört skick bli ett museum i hemmiljö.

Så blev det nu inte. Till mångas sorg lyckades grannar övertyga myndigheterna om att ett lämmeltåg av konstintresserade skulle störa friden i det exklusiva villaområdet, och därmed sprackteles hela projektet.

MÜNCHENBORNA får trösta sig med Lenbachhaus, ett annat privathem omgjort till museum. Med en tillbakablick på Edvard Munch och Ferdinand Hodler visas här hur man i nutida bildkonst ser på döden. Munchs sjukdomsmotiv och Hodlers otroliga svit av den sjuke, döende och slutligen dödde Valentine Godé-Darel är gripande bilder där de med konstnärliga medel söker bearbeta sin sorg och sin dödsskräck.

I en värld av transplantationer och livsuppehållande maskiner har döden blivit om inte påverkbar, så åtminstone uppskjutbar. Liemän, dödskallar och andra vanitassymboler säger inte den moderna människan någonting. Här presenterar tio konstnärer sitt sökande efter ett nytt språk inför döden, ett språk utan givna symboler. Alla moderna uttrycksmedel från video, performance och rumsinstallationer till enkla teckningar har använts. Det som skildras är den västerländska individens personliga död och bildernas koncentrade styrka avspeglas i publikens reaktion. Ingen talar just och ingen söker ögonkontakt med andra besökare.

NU VÄNTAR en lång och het demonstrationshöst med intensiv aktivitet främst från fredsrörelsen. En gnistrande nyförgylld fredsängel blickar från sin höga pelare ned på ungdomarna som åker vattenskidor på Isar mitt inne i staden. Ett rep till ett träd och en planka är allt de behöver i den starka strömmen. Bakom dem skymtar det forna armémuseet, på vars grönskande ruin en spraykonstnär med jättelika bokstäver skrivit: "Krieg nie wieder."

Hur han lyckats ta sig över tjugo meter upp är svårt att veta, men ingen kan undgå att se hans uppmaning och platsen är välvald.

tidskriften

Nedom Karlavagnen

SOM SIG BÖR har *Samefolket* ägnat ett betydande utrymme i sitt senaste nummer (7/8 1983) åt den nyligen bortgångne professor Björn Collinder, mästaren i de samiska tingen. Helt naturligt, och valkommet, får läsaren framför allt glimtar av den store forskaren bokstavligen på fältet och i kåtan, outtröttligt arbetande med utfrågningar av språkmästare och uppteckningar av samiska dialekter eller lässande en tjock bok på ungerska "liggande på magen för att i någon mån undgå röken som fyllde kåtan under rökfånget".

Det är gott att se att ännu någon minns "det tal som Björn Collinder höll midsommardagen 1942 i Ljungdalen på den sydsamiska dialekten i Härjedalen" med dess energiska plädering för sydsamisk renskötsel.

Och inte bättre epitafium kunde just i denna tidskrift väljas än hans egen översättning av Isak Sabas Same soga lávla, "Samesittens sång":

Nordvart nedom Karlavagnen
ser du samelandet skymta
Fjäll bak fjäll i fjärran
blåna...

Leif Carlsson

HUR VETENSKAPLIG ÄR VETENSKAPEN?

Bilden av vetenskapen som ett sökande efter absoluta sanningar är felaktig hävdar några av samtidens mest inflytelserika vetenskapsfilosofer. Dessa menar i stället att några fasta sanningar knappast finns eller att om de finns så står det inte i mänsklig förmåga att hitta dem. Några centrala tankar hos Popper, Kuhn och Feyerabend skärskådas i dagens understreckare.

Av SVANTE FOLIN

VETENSKAPEN är enligt den officiellt sanktionerade och av majoriteten omhuldade uppfattningen lika med systematiserad och institutionaliserad rationalitet. Det existerar en vetenskaplig metod som gör det möjligt att objektivt jämföra och bedöma olika teoriers värde. En tynande sekt menar dessutom att vetenskapen förfogar över en forskningslogisk teknik som korrekt applicerad automatiskt genererar nya upptäckter. Traditionellt anses det vetenskapliga företagets övergripande målsättning vara fördjupad kunskap om sanningen, vilken i sin tur leder till att verkligheten blir möjlig att förklara och behärska. Vetenskapsmännen, som kollektivt bygger denna tankes katedral, förmodas hantera sina intellektuella verktyg med lidelsefri och omutlig objektivitet.

Denna bild av obefläckad förnuftsperfektion har under senare decennier bespottats av en växande skara aggressiva bildstormare, rekryterade från vetenskapsfilosofin samt disciplinära parvenyer som vetenskapshistoria och vetenskapssociologi. Konspirationens Gracchus Babeuf, den rabiat egalitäre filosofen Paul Feyerabend, anser att den auktoriserade versionen inte bara är grundfalsk utan desslikes grymt elitistisk och skrämmande repressiv. Den västerländska imperialismen har förgiftat hela världen med sin livsfientliga rationalism saluförd under varumärket "vetenskap". Mot denna mentala miljöförstöring manar Feyerabend i en anda av brinnande obskurantism sina trosfränder till revolt. Låt oss spränga "en ideologiskt förstenad vetenskaps strypgrepp på samma sätt som vårs förfäder befriade oss från Den Enda Sanna Religionens kvävande omfamning". Låt oss därefter öppna alla dammluckor och släppa in en vårflod av kunskap "från religion, från mytologi, från de inkompetentas idéer och galningarnas griller". Feyerabend beskriver sig själv som "frivol dadaist" och sin filosofiska position som "epistemologisk anarkism" — vilket ungefär kan tolkas som "anything goes" samt "en ann e så go som en ann". Vetenskapens groteskt uppblåsta status är resultatet av en politisk-ekonomisk sammansvärjning, dirigerad av puritanska fanatiker. Om Feyerabend får som han vill (eller latsas vilja) kommer samhället att fördela sina vid det laget antagligen skälligen magra resurser rättvist mellan rivaliserande teoretiker, som då inkluderar astrologer, frenologer, flat-urhers, häxor m. fl. De rådande himlaskriande ojämlika förhållandena är en följd av att vetenskapen med monstruös fräckhet usurperat de medel som rättelligen tillkommer fakirer, shamaner, charlataner och dårar. Feyerabend — som för övrigt är mycket intelligent, spirituell och kunnig — är förvisso New Age-rörelsens okronte narrkonung.

MELLAN DEN extremt ortodoxa och den extremt heterodoxa vetenskapsuppfattningen har filosofer av mer moderat kynne försökt upprätta olika intermediära positioner. Det är dock helt klart att fältet tenderar att klumpa ihop sig kring den antirationalistiska polen. En god orientering över detta nebulösa slagfält ger *W. H. Newton-Smith* i *The Rationality of Science* Routledge samt *M. Hollis* och *S. Lukes* i originalantologin *Rationality and Relativism* Blackwell.

Två tänkare med förmodat rakt motsatta uppfattningar dominerar den samtida vetenskapsteoretiska debatten: filosofen Karl Popper och vetenskapshistorikern Thomas Kuhn. Popper, av många kompetenta bedömare ansedd som den största nu levande filosofen, har länge betraktats som den kritiska rationalismens skyddshelgon. (A. O'Hears *Karl Popper*, 1980, är en lässvärd, mycket kritisk översikt av P:s filosofiska utveckling.) Poppers vetenskapsfilosofi är konservativ. Den anbefaller en förbehållslös, kognitiv heroism där maximalt intellektuellt risktagande är högsta dygd.

Kärnpunkten i Poppers filosofi ligger i det totala förkastandet av den "fördärvliga" induktiva metoden, vilket bl. a. innebär att experiment med positiva utfall förmenas allt värde. Mot den logiska positivismens verifikationskriterium ställde den unge Popper upp sitt berömda falsifikationskriterium. Grundfelet med verifikationsprocessen är enligt Popper att den är ohållig, falsifikationens förträfflighet består just i att den är definitiv och slutgiltig. En positiv, eller en miljon positiva experimentella bekräftelser av en teori visar inte att den är sann, den kan visa sig falsk nästa minut, i morgon eller om hundra år. Oaktat hur många gånger vi sett solen gå upp (t. ex. varje morgon de senaste 5 miljarder åren) saknar vi rationella grunder för att tro att den kommer att gå upp i morgon — enligt Popper får vi inte ens säga att det är *sannolikt*. Ett enda negativt exempel, om t. ex. solen inte går upp i morgon, eliminerar däremot den drabbade teorin — att solen går upp varje morgon — en gång för alla. Från denna fundamentala logiska asymmetri följer att vi aldrig kan veta vad som är sant, bara vad som är falskt.

Vetenskaplig verksamhet reduceras enligt denna version till gissningar (conjectures) och falsifikationer (refutations). De senare, som är vetenskapens adelsmärke, åstadkommes genom ett kritiskt experiment där den kandiderande hypotesen likvideras med ett enda perfekt riktat hjärtskott. Den idealiske popperianske vetenskapsmannen liknar Shiva alstraren-förstöraren, han skall vara en hyperfertil idéspruta som samtidigt med en bödels precision avlivar sina tankefoster i den takt de framynglas. Sund vetenskap bör befinna sig i ett tillstånd av permanent och total revolution. Framstegstakten är direkt proportionell till antalet slaktade hypoteser. De teorier som överlever misshandeln tillerkänns ett slags "darwinian fitness", men deras epistemologiska status är ringa för att inte säga dubiös, d. v. s. de tillhör den förargliga kategorin tillfälligt ofalsifierade teorier, vilket gör det till en bjudande plikt för vetenskapen att prompt kasta sig över dem med en ny uppsättning tortyrinstrument. Dessa teoretiska krigsveteraner är varken sanna eller *nota bene* ens sannolika.

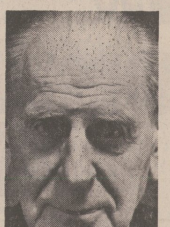

Karl Popper — falsifieringens apostel.

POPPERS vetenskapsteori är verklighetsfrämmande, logiskt osammanhängande och ytterst nihilistisk. Vad säger, enligt Poppers egna kriterier, att en teori som falsifieras i dag inte kan vara ofalsifierbar i morgon eller var det i går? Popper är som Newton Smith påpekar en *irrationell rationalist*, eftersom han dels hävdar att vetenskapens mål är sökandet efter sanningen, dels att vi inte kan veta vad som är sant eller ens sannolikt. Vetenskap kan inte vara en rationell aktivitet om det inte existerar något sanningskriterium eller ens symptom som indikerar att vi närmar oss sanningen. Poppers beryktade rationalism blir därför en fråga om irrationell tro. Hans värdering av vetenskapen är följdriktigt nijugg: "I see science very differently. As to its authority, or confirmation, or probability, I believe that it is nil; it is all guesswork." Alternativt "I hold that science has no certainty, no rational reliability, no validity, no authority". (*Realism and the Aims of Science*, 1982). Vetenskapsmännens psykofantiskt hänförda hyllande av Popper i festskrifter och dylikt måste baseras på att de antingen inte förstår vad han säger eller att de inte tror att han verkligen menar vad han säger.

Thomas Kuhns teorier har tillkommit i medveten protest mot Poppers hyperkritiska idealism. Kuhn menar att vetenskapen är en betydligt mer konservativ och irrationell aktivitet än Popper vill påskina. "Normal" vetenskap utövas inom ett icke ifrågasatt s. k. paradigm. Grundläggande teori och föreställningar rörande verklighetens natur ammas kritiklöst, anomalier och motsägelsefulla resultat sopas under mattan. Inom det härskande paradigmet är det inte de sanktionerade hypoteserna som står i skotgluggen utan den enskilde vetenskapsmannen. Om hans resultat står i strid med gängse teori — så mycket värre för honom. Kort sagt, under normala förhållanden värnar det vetenskapliga etablissemanget om rådande ortodoxi med samma metoder som teologer — med eller utan inkvisitorisk assistans — av hävd begagnat mot spirande kätterier.

Under vissa abnorma och traumatiska förhållanden utbryter vetenskapliga revolutioner, s. k. paradigmskiften. Varje paradigm är en i sig sluten enhet och olika paradigmer är sinsemellan ojämförliga (jfr kulturantropologins kulturbegrepp). De saknar dessutom kända relationer till en eventuellt oparadigmatisk verklighet. Med Kuhns ord "tävlingen mellan paradigmer är inte den sorts tvist som kan lösas med bevis". Spränget från ett paradigm till ett annat är att likna vid en "omvändelseprocess" snarare än ett rationellt val. Den nihilistiska kärnan i Kuhns historiedeterministiska relativism blottläggs i följande citat: "För att vara mer explicit, vi måste kanske överge den uttalade eller outtalade tanken att paradigmskiften för vetenskapsmännen och deras järngrundar närmare sanningen." För Kuhn framstår vetenskapen alltså som i grunden oberoisk, konservativ och irrationell.

UTAN TVIVEL är hans version av vetenskapens vardag väsentligt mer realistisk än Poppers. Detta betyder inte att hans vetenskapsteoretiska ståndpunkt är mer rimlig. Kuhns förmel innebär att det ena paradigmet är lika bra eller dåligt som det andra. En förnuftsvidrig konsekvens härav är att vi i skrivandestund inte vet mer om t. ex. materiens struktur eller ärftlighetens mekanismer än sumererna, Aristoteles eller Descartes. Den tankeförlamande paradox som är centralt förankrad i både Poppers och Kuhns teorier är direkt anknuten till det förhållandet att ingendera kan ge en rationell förklaring till hur de vetenskapliga framstegen — som med den mest påtagliga konkretion yttrar sig över ett spektrum som sträcker sig från antibiotika till rymdsonder — är möjliga. Popper erkänner uppgivet att vetenskapens triumfer enligt hans mening är "mirakulöst osannolika och därför förklarliga" (1972). För Kuhn & Co är alla världsbilder — paradigmer — ojämförbara och därmed likvärdiga. De unnar sig inte ens lyxen av en sophög för kvaddade teorier.

För den ofilosofiske ter sig de intellektuella giganternas förmåga att måla in sig i hörn mitt komisk. Den naturliga flyktvägen ur det självkonstruerade predikamentet torde lättast kunna betraktas av dem som, i strid med gällande kognitiva kjolmode, återgår till den rustikt osofistikerade föreställningen att det existerar en av oss oberoende verklighet. Att helt simplistiskt återupprätta den förhlände och "naiva" åskådning, som minimalt utgår från någon slags korrespondensteori, d. v. s. som förutsätter att påståendet x är sant (falskt) i förhållande till hur världen utanför våra hjärnor faktiskt är beskaffad. Verklighetens obefintlighet, respektive totala relativitet har på sistone överdrivits lika mättlöst som tendentiöst. Händelser är givna, men det sätt på vilka de tolkas är inte lika givna utan formas i varierande utsträckning av individer, kulturer, symbolsystem etc. Sanningen är som O. Wilde påpekade "rarely pure and never simple".

Detta väl dokumenterade faktum kan dock knappast motivera de epistemologiska panikreaktioner som utspelat i de kunskapsteoretiska elfenbenstornen. Att vetenskapsfilosofin lever parasitiskt på vetenskapen är ett förhållande bland andra i den givna intellektuella ekologin. Att den medelst sofistiska orgier försöker bevisa att värddjuret inte existerar eller är en varelse av chimärisk osannolikhet, är ett storhetsvansinnigt bisarreri värdigt en Aiscpos eller La Fontaines penna.

Svante Folin är författare till "Den påklädda apan".

SD 83.10.20